

גיליון 3: שינויים בשגרה בגן הטרואגני

כל מה שחשוב לדעת במקום אחד!

פתח דבר

מה בגיליון?

החלפה של איש צוות לתקופה ממושכת
(חופשת לידה, מחלה ארוכה, מילואים ועוד)

שינויים בסדר היום

הפסקת השגרה עקב מצב חרום/
שביתה או אחר

פעילויות של גורמי חוץ בגן או יציאה
מהגן לפעילות

קצר ולעניין

פתח דבר

גננת יקרה,

ניהול גן הטרוגני מהווה אתגר יומיומי ובמיוחד בשינויים בשגרת היום. ביכולתך להפוך את השינויים בשגרה להזדמנות לצמיחה משותפת.

בעולם של מציאות משתנה או יציאה מהשגרה, הגן מהווה מרחב בטוח עבור כלל התלמידים. נוכחות יציבה ומכילה של הצוות, משמשת עוגן המאפשר להם להתמודד עם שינויים בביטחון ובאוטונומיה.

היכולת להסתגל לשינויים היא מיומנות חשובה לתפקוד התלמידים בגן. כאשר התלמידים מתנסים בתהליכי שינוי, הם רוכשים כלים להתמודדות עם אתגרים עתידיים בחייהם. תלמיד שחווה הצלחה בהתמודדות עם שינויים בסביבה הבטוחה של הגן/הבית, מפתח חוסן, ביטחון עצמי וגמישות מחשבתית - מיומנויות שילוו אותו לאורך חייו.

בעולם המשתנה במהירות של המאה ה-21, היכולת להסתגל ולהתמודד עם שינויים אינה רק יתרון אלא הכרח. צוות הגן מניח את היסודות למיומנות חיונית זו המאפשרת התנהלות יעילה בהווה ובעתיד.

מה בגיליון?

מסמך זה נועד לתת כלים והמלצות, עבור תלמידים עם קשיים ומוגבלויות, בעיקר, אשר יסייעו להפוך את האתגר, שמזמנים שינויים בשגרה, להזדמנות לצמיחה אישית ולהתפתחות. בנוסף, יאפשרו התמודדות מיטבית עם שינויים, תוך שמירה על תחושת ביטחון, שייכות ורציפות חינוכית.

החלפה של איש צוות לתקופה ממושכת

(חופשת לידה, מחלה ארוכה, מילואים ועוד)

שינויים בהרכב הצוות החינוכי יכולים לייצר חוסר וודאות ולערער את תחושת הביטחון והאמון. התמודדות מיטבית עם תחושות אלו מצריכה היערכות מקדימה ותמיכה לתלמידים ובעיקר לתלמידים עם קשיים ומוגבלויות.

כלים והמלצות ליישום:

✓ העברת מידע מקדים ומפורט של פרופיל הגן באופן כללי, ומאפייני התלמידים עם קשיים ומוגבלויות. יש להקפיד על העברת המידע באופן מכבד ודיסקרטי ולהתייחס להתאמות, חוזקות ורגישויות מיוחדות. מומלץ שתהיה התייחסות בתיק ניהול הגן לתלמידים הזקוקים לתשומת לב מיוחדת ומסמך המאגד את שגרות הגן (סדר היום, אופן המעבר בין פעילויות, פרוטוקולים לטיפול במצבי משבר והמלצות להתמודדות עם מצבים מאתגרים).

✓ במידה ואחד מאנשי החינוך המיוחד או הטיפול במסגרת מענים מסל אישי או מוסדי נאלץ לצאת לחופשה ממושכת וידועה מראש, עליו לעשות תהליך עם התלמיד לקראת השינוי ([ראה סיפור חברתי](#)). במידה ואין מחליף צפוי להמשך העבודה עם התלמיד, חשוב שמנהלת הגן, תקבל את כל המידע לגבי המשך ביצוע התוכנית החינוכית שנקבעה.

✓ המשכיות בדרכי ההוראה וניהול הגן: שימור שגרות קיימות בגן, בעיקר בשלב המעבר הראשוני, כגון: סדר ישיבה קבוע, כללי התנהגות ופרקטיקות עבודה מוכרות.

החלפה של איש צוות לתקופה ממושכת המשך

✓ הכיני את כלל התלמידים, במידת האפשר, באמצעות שיחת הכנה מקדימה הכוללת פרטים כלליים על הגננת המחליפה וחזקי את השמירה על שגרות וכללי הגן בעת המעבר.

✓ עבור תלמידים עם קשיים ומוגבלויות נסי להשתמש בייצוגים חזותיים (צילום של המחליפה), ייצוג של השינוי בסמל חזותי מוסכם, טבלת מניה של הימים לקראת השינוי ולסיומה (במידת האפשר). מומלץ להשתמש בסיפור חברתי לתיאור השינוי, הדמויות ומשך זמן השינוי לדוגמה: [גננת שיוצאת לחופשת לידה](#)

שינויים בסדר היום

שינויים בסדר היום מאתגרים את יכולת ההסתגלות ותחושת הביטחון והודאות. גישה תומכת ומכילה והטרמה מותאמת מסייעת לתלמידים להתמודד עם השינוי. כמו: ביקור של גורם חיצוני, שינוי עקב מזג אוויר, קיצור יום, העדרות קצרה של אחד מאנשי הצוות.

גם חגיגות ואירועים הינם חלק ממצבים המשפיעים על סדר היום השגרתי בגן, לדוגמא: קיצור אורך יום הלימודים, ארגון שונה של מרחב הגן, שינוי בתפריט היום, חזרות לקראת מסיבות וחגים, הבאת חפצים וסממני החג מהבית לגן ועוד.

המלצות ליישום וכלים:

✓ הטרמה לקראת השינויים באופן מובנה ותומך - התייחסות רגישה לצרכים המגוונים. מומלץ לשלוח להורים הרלוונטיים הודעה על השינוי ומשך זמן השינוי, במידה ומתאים כדאי להסביר על סיבת השינוי ומשמעותו ובמידת הצורך יש להפעיל שיקול דעת ולקיים שיחות פרטניות עם תלמידים/הורים.

לדוגמא: כרטיסי ניווט אישיים (פיזיים או בטאבלט) לתלמידים המתקשים במעברים, הכוללים רשימת פעולות מרגיעות, [ומפת ניווט מותאמת אישית לסדר היום](#).

✓ לוח זמנים חזותי זמין, נגיש ומעודכן עם סימון השינויים בצבע בולט (לדוגמא: סימון תאריך החגיגה על לוח השנה והערכות לקראתו או תאריך יציאה לחופשה וחזרה לגן). לדוגמא: [סדר יום](#), [סדר יום למפגש](#), [כרטיסי סדר יום](#)

שינויים בסדר היום

✓ לוחות זמנים אישיים לתלמידים הזקוקים לכך, שימוש בתת"ח (תקשורת תומכת חלופית) לפי צורך, הדגשת הרצף, הסדר החדש והשינוי, התאמות למגוון הצרכים. לדוגמא: [סדר יום אישי](#). שימוש בתת"ח יאפשר לתלמיד להביע רצונות וצרכים, רגשות סביב השינוי, בחירה ומחשבות ויסיר עבורו חסמי למידה. בעזרתה יוכל להציג את תחומי החוזק והעניין שלו.

✓ חשוב לתת מקום לרגשות המציפים בעת שינוי ולבנות מרחב דיאלוגי תומך להבנת השינוי והכרה ברגשות הקיימים, יצירת מרחב בטוח לשאלת שאלות, כלים להתמודדות עם השינוי ועידוד ביטוי של רגשות, חששות וצרכים, "מרחב רגשות" בגן המספק כלים לביטוי רגשי כמו בובות, כרטיסיות רגש, שמיכות, תוך הגדרת זמן מובנה בסדר היום.

✓ שמירה על רצף למידה משמעותי בהתחשב במגוון ובצרכים, על ידי: יצירת סדר יום גמיש ומתן אפשרויות בחירה מותאמות מבין אפשרויות קיימות.

✓ הכנת סיפור חברתי מותאם שיסייע להכנת התלמיד לקראת השינוי/האירוע/החגיגה, לדוגמא: [חגיגת יום הולדת](#)

הפסקת השגרה עקב מצב חרום/ שביתה או אחר

בגן הילדים אנו שואפים לייצר שגרה יציבה ובטוחה אך ישנם ימים שבהם המציאות מחייבת הפסקה או שינוי בשל מצב חרום או נסיבות אחרות. התפקיד שלנו לספק לתלמידים תחושת ביטחון, יציבות ומשמעות גם בתוך אי הודאות.

מענה פרטני ואישי -

1. מיפוי וזיהוי מעגלי פגיעות בקרב כל התלמידים והמשפחות תוך שימת תשומת לב לצרכים העולים בקרב תלמידים עם קשיים ומוגבלויות עקב מצב החרום.

2. יצירת קשר באמצעות [סרטונים אישיים](#) ([עקרונות להכנת סרטונים](#)) לתלמידים עם קשיים או מוגבלויות)

ישיבת צוות הגן עם הצוות החינוכי- טיפולי של הגן, לשם הגדרת התפקיד של כל איש צוות העובד עם תלמידים עם זכאות לסל אישי/מוסדי בתוך הגן. חשיבה על שמירה על קשר וסדירות קבועה להמשך הפעלת התוכנית האישית ככל הניתן.

- תווך רגשי פשוט ובהיר בהתאם לגיל התלמידים ויכולותיהם, על ידי שימוש בסיפור שנבנה עבור מצב החרום, שעשוי לפשט את המצב ולאפשר הבנה ברמת התלמידים. [קישור לשאגת הארי](#)

- שימוש בסיפור חברתי אישי הנותן מענה לימים הארוכים בבית, ללא הגן.

- עזרה ביצירת סדר יום מובנה עבור תלמידים הזקוקים לכך.

הערכות לקראת החזרה לגן מחופשה או מצב חירום

לדוגמה:

- ❖ [סיפור חברתי יציאה לחופשה](#)

- ❖ [סיפור חברתי חזרה לגן מונגש](#)

- ❖ [סיפור חברתי חזרה לגן – מקוצר מונגש](#)

פעילויות של גורמי חוץ בגן או יציאה מהגן לפעילות

פעילויות ייחודיות מזמנות חוויות למידה עשירות, חיבור לתחומי עניין שונים והיכרות עם מגוון דרכי למידה. עם זאת, פעילויות אלה מציבות אתגרים ובפרט לתלמידים עם קשיים ומוגבלויות, לעיתים חששות ובמקרים מסוימים אף תחושה של חוסר בטחון. לדוגמא: הצגות במסגרת סל תרבות, טיולים, סיורים בקהילה ועוד.

המלצות ליישום וכלים:

✓ **הטרמה וחשיפת התלמידים לאופי הפעילות** כדי לאפשר תחושת ביטחון. רצוי לשתף את התלמידים במידע מפורט על המפעיל/ה והפעילות, הכנת חומרי רקע לפי צורך, לדוגמא: "כרטיס מידע" מותאם עם פרטים על המפעיל/ה האורח/ת, תמונה שלו/ה, נושא הפעילות ותיאור מקדים של הפעילות ככל שידוע, בהתאם לצורך הטרמה מותאמת אישית (הקראת הסיפור לפני ההצגה, סיפור חברתי, הוספת סמלים לתלמידים שמשתמשים בתת"ח(תקשורת תומכת חלופית) דוגמא: [ברכה ליום הולדת](#).

✓ **תיאום ציפיות** עם המפעיל/ה החיצוני, ככל הניתן. הסבר על צרכי התלמידים, קשיים ומוגבלויות ויצירת מענה מותאם ומגוון.

✓ **תיאום ציפיות וחלוקת עבודה** עם הצוות התומך בגן (תומכת חינוך, גננת שילוב, מטפלת ממקצועות הבריאות) לצורך גמישות בזרכי ההשתתפות. כדי לאפשר מענה מותאם לשונות בין התלמידים, מומלץ ליצור מסלולי השתתפות מגוונים, מתן אפשרויות בחירה (מקום ישיבה או לצד מבוגר תומך), הכנת חומרי עזר מונגשים ומותאמים (אוזניות למיסוך רעש), אפשרות לבחור מראש את רמת המעורבות הרצויה לתלמיד, מהאזנה בלבד ועד להשתתפות פעילה מול הקבוצה, משך זמן ההשתתפות (שימוש בטיימר או שעון חול), סימנים מוסכמים מראש (כרטיסיות צבעוניות או תנועות יד) המאפשרים לתלמידים לסמן לגננת ולצוות אם הם חשים מוצפים ונדרשת התאמה בזמן אמת.

✓ **יצירת הקשר למידה משמעותי** בעקבות הפעילות - תכנון פעילות כחוויה חינוכית מעצימה, מתן במה לביטוי אישי של רגשות, קישור התוכן לעולמם של התלמידים. עבור תלמידים עם קשיים או מוגבלויות מומלץ להכין ייצוג חזותי/ תמונות מהפעילות לעיבוד הפעילות ויצירת הקשר משמעותי

קצר ולעניין

פעולות חיוניות לפני יציאה מהשגרה

- 1. הטרמה מובנית ותומכת** - יידוע התלמידים מראש על השינוי הצפוי באמצעות הודעה רשמית, שיחת הכנה קבוצתית והסבר על סיבת השינוי ומשמעותו. התאימו את תהליך ההטרמה לצרכים האישיים של כל תלמיד.
- 2. ידע רלוונטי** - תיק גן הכולל תרשים ישיבה מפורט, המלצות לתלמידים הזקוקים לתשומת לב מיוחדת והנחיות להתמודדות עם מצבים ספציפיים. במקרה של החלפת איש צוות, קיימו שיחה מקדימה להעברת פרופיל גני מפורט.
- 3. תכנון המשכיות** – שמירה על רציפות באמצעות הנחיות לשימור שגרות מוכרות כגון: סדר ישיבה קבוע, כללי התנהגות ומשמעת ופרקטיקות הוראה.

מפתחות לביסוס אקלים גני מכיל בזמן יציאה משגרה

- 1. מרחב בטוח לביטוי רגשות** - "מרחב רגשות" בגן הכולל כלים לביטוי רגשי כמו כרטיסיות רגש, בובות, ספרים, פופים ועוד. זמן מובנה לשיח על רגשות, חששות וצרכים הקשורים לשינוי.
- 2. טיפוח יחסי עזרה והדדיות** - עידוד שיתוף פעולה באמצעות פעילויות מגבשות, משימות משותפות ומינוי תומכי שינוי כגון "שגרירי היכרות".
- 3. בניית "אמנת גן"** - אמנה המדגישה את ערכי הקבלה, התקשורת וההכלה. הקפידו על תקשורת מכבדת והדגישו את ערך השונות והמגוון בגן (מומלץ להשתמש בספרות מותאמת ובהמחשות).

כלי עזר להתארגנות יומיומית כשיוצאים משגרה

- 1. לוח זמנים חזותי** - לוח זמנים ברור ונגיש עם סימון השינויים בצבע בולט. מומלץ להכין לוחות אישיים לתלמידים הזקוקים לכך ולשוחח עם התלמידים על השינוי הצפוי.
- 2. ערכת הסתגלות אישית** - ערכה הכוללת כרטיסיות רגש, רשימת פעולות מרגיעות ומפת ניווט מותאמת אישית לסדר היום החדש.
- 3. מערכת מותאמת אישית** - מערכת מותאמת אישית לסוג המוגבלות ולצרכיו האישיים של התלמיד.

קצר ולעניין המשך

המלצות למעקב אחר אופן ההסתגלות לשינוי

1. **תכנית מעקב אישית** - תכנית ההסתגלות אישית לתלמידים עם רגישות גבוהה לשינויים הכוללת ביקורים הדרגתיים בסביבה החדשה וזמני מנוחה מתוכננים במרחב שקט.
2. **שיחות משוב קבועות** - שיחות אישיות וקבוצתיות לבדיקת תחושות, קשיים והצלחות. עודדו את התלמידים לשתף בחוויותיהם ולהציע פתרונות להתמודדות.

המלצות לתקשורת אפקטיבית עם הורים

1. **עדכון מקדים** – שיתוף ההורים מראש בשינויים הצפויים, הסיבות להם והצעדים שננקטים כדי להקל על ההסתגלות. עדכון באמצעות ערוצי תקשורת מגוונים כגון: מכתב רשמי או קבוצת וואטסאפ.
2. **שותפות חינוכית** – הזמנה להורים להציע דרכים לתמיכה בילדיהם בתקופת השינוי ושיתוף בתכניות ההסתגלות האישיות. בקשו מהם משוב על התמודדות ילדיהם בבית.
3. **מעגל תמיכה משולב** - מערך תמיכה משותף גן-בית הכולל צוות חינוכי טיפולי והורים. קביעת נקודות זמן לעדכון הדדי ולהערכת יעילות האסטרטגיות שנבחרו.

